

ETNOGRAAFIA MUUSEUM

Küsimusleht nr. 67

Toitudest perekondlikel tähtpäevadel II

Lugupeetud korrespondent!

XIX sajandi teisel poolel oli eesti talurahva toit argipäevadel kesine. Rikkalikum ja mitmekesisem oli see aga pidudel. Senini on eesti talurahva peotoitudest kogutud rohkesti materjali. Selles on aga mitmeid olulisi puudujääke. Nii ei kajasta olemasolevad andmed küllaldaselt paikkondlikke ja sotsiaalseid erinevusi ega määratle vajaliku täpsusega nähtuste esinemise algust ja lõppu. Väga vähe on andmeid kodanliku eesti perioodi toidust, täielikult puuduvad aga need kaasaegsest toidust. Tingituna just eelloetletud puudustest on vajalik koguda täiendavat materjali. Vastamisel palume jälgida just eelloetletud lünki ning püüda välja selgitada, mis oli iseloomulik Teie piirkonnale ja millised on tema erinevused naaberladest.

Oluline on välja selgitada, kuidas perekondlikel pidudel kaeti laud ja milliseid toidunõusid seejuures kasutati. Seepärast palume küsimusi lauakatmisest ja lauakommetest jälgida kõigi perekondlike pidude toitude kirjeldamisel.

Toitudest ja lauakommetest.

1. Missugustes nõudes keedeti toitu perekondlikeks pidudeks? Loetlege kõik nõud, võimaluse korral määrake ka suurus!

2. Millal hakati perekondlike pidude toitude valmistamiseks kasutama panne? Missugused need olid (näit. ümmargused, kandilised)?

3. Kirjeldage söögilauda perekondlikel pidudel. Kas oli ainult pidudel kasutatav suur laud? Missugune see oli ja kus teda hoiti tarvitamise vaheaegadel? Kas sellist suurt lauda laenati pidudeks peredesse, kus endal ei olnud? Kas esines pidudeks ajutiste laudade tegemist? Millised need olid?

4. Millal hakati perekondlikel pidudel lauda katma laudlinaga?

5. Kirjeldage laudlina! Missugusest materjalist oli ta tehtud (linasest labasest, muustrilisest kootud riidest, puuvillasest rii-

dest jne.)? Missugused olid laudlina kaunistused (valge tikand, värviline tikand, pilu jne.)?

6. Millal kasutati viimati peolaua puukausse ja -lusikaid?

7. Millal hakati peolaua kasutama savikausse?

8. Millal kadusid tarvitusele puust õllekannud ja -kapad? Millega neid asendati?

9. Millal kadus pidude ajal mitmekesi ühest kausist söömise komme?

10. Millal tulid tarvitusele esimesed taldrikud? Missugused need olid? Millise toidu söömiseks neid kasutati?

11. Millal hakati kasutama metall-lusikaid (eraldi supi- ja teelusikaid) ja lauanuge-kahvleid? Millise toidu söömiseks neid kasutati? Kuidas söödi neid toite varem, kui veel ei olnud nuge-kahvleid?

12. Millal ilmusid kasutusele portselan, fajanss ja klaasnõud (kannud, klaasid, tassid, praevaagnad jms.)? Milliste toitude söömiseks või jookide joomiseks neid kasutati?

Lapse sünnimine.

13. Kuidas nimetati kommet käia vaatamas vastsündinud last?

14. Millise ajavahemiku järel peale lapse sündimist käidi teda vaatamas?

15. Kes käisid vastsündinud vaatamas (näit. abielupaarid, lapsed omavad abielunaised jt.)?

16. Missugune erinevus oli vallaslapse vaatamas käimise puhul?

17. Missugust toitu võeti vanasti kaasa vastsündinut vaatama minnes?

18. Mida võetakse tänapäeval kaasa vastsündinut vaatama minnes?

19. Mille poolest erines poisilapsele viidav toidukraam tütarlapsele viidavast? Mis ajast alates on siin erinevus?

20. Missugused on erinevused viidavas toidus olenevalt sellest, kui jõukas oli viija või lapse vanemad?

21. Missugust toidupoolist pakuti vaatamaskäijatele (näit. vaatajate endi poolt kaasatoodud toitu või valmistati söök vaatajate juuresolekul)?

22. Missugused muudatused on toimunud vastsündinu vaatamaskäimise osas tänapäevani?

Ristsed.

23. Millal hakati Teie piirkonnas pidama esimesi ristseid (varrusid)?

24. Kas ristsete pidamist esineb Teie piirkonnas ka praegu?

25. Kus toimus lapseristimine (kirikus, kodus)?

26. Kui vanalt ristiti laps harilikult?
27. Kuidas nimetati Teie piirkonnas pidu, mis järgnes ristimisele (ristsed, varrude, joodud)?
28. Mis ajast alates on ristseid pühitsetud?
29. Keda kutsuti ristsetele (sugulasi, tuttavaid, naabreid jt.)?
30. Missugust toitu või jooki tõid kaasa ristsetele kutsutud võõrad? Mida tõid kaasa ristiisad ja ristiemand?
31. Mitu korda anti ristsetel süüa?
32. Missugused olid vanasti ristsetel traditsioonilised toidud? Näidake eraldi alguse ja lõputoidud!
33. Millal toimusid muudatused ristsete toituses?
34. Missugused on ristsete toidud tänapäeval?
35. Missuguseid alkohoolseid jooke (õlu, viin, vein jt.) pakuti ristsetel?
36. Missuguseid teisi jooke (mõdu, tee, kohvi jt.) pakuti ristsetel? Iga joogi juures näidake eraldi tarvitusele tuleku ja kadumise aeg!
37. Millal hakati nn. terviseviina jooma? Missugust söögi-poolist pakuti terviseviina kõrvale?
38. Kuidas veedeti aega ristsetel? Milliseid laule lauldi ja tantsi tantsiti ristsetel?

Leeripidud.

39. Millal hakati pidama esimesi leeripidusid Teie kandis?
40. Keda kutsuti leeripeole?
41. Missugust toitu ja jooki võeti leeripeole minnes kaasa?
42. Missugused muudatused on kaasavõetavas toidus toimunud tänapäeval?
43. Mitu korda anti leeripeol süüa?
44. Missugused olid leeripidude toidud vanasti?
45. Missugused on leeripeo toidud tänapäeval?
46. Missugused joogid (õlu, viin, vein, mõdu, kali, morss, kohvi, tee jt.) olid leeripeol? Näidake iga joogi puhul tema tarvitusele tuleku ja kadumise aeg!

Matused.

47. Kas surnu valvajatele pakuti süüa (näit. soolaga keedetud ube)?
48. Kas kirstupaneku õhtul anti süüa kõigile kohalolijatele või ainult ligematele sugulastele?
49. Missuguseid sööke pakuti kirstupaneku õhtul?
50. Missugused muudatused on toimunud kirstupaneku õhtul pakutavas toidus?
51. Keda kutsuti matusele?

52. Kas tuntakse kommet, et kõik külaelanikud käisid surnut ära saatmas? Kuidas kostitati neid külaelanikke, kes tulid ilma kutsumata surnut ära saatma?

53. Missugust toitu või jooki võeti kaasa matusele minnes?

54. Kas matuseliste anti süüa enne surnuaiale minekut ja peale surnuaialt tagasitulekut?

55. Mida anti süüa enne surnuaiale minekut?

56. Missugust toitu ja jooki võeti surnuaiale kaasa?

57. Keda kostitati surnuaial kaasavõetud söögi-joogiga (näit. kaugemalt matuselisi, jagati vaestele jne.)?

58. Mida anti süüa peale surnuaialt tagasitulekut?

59. Mis oli viimaseks söögiks matusel?

60. Missugused on matusesöögid tänapäeval?

61. Missuguseid jooke (õlu, viin, vein, kohvi, tee) pakuti matusel? Iga joogi puhul näidake eraldi tarvitusele tuleku või kadumise aeg!

Surnute mälestamine.

62. Kuidas toimus surnute mälestamine?

63. Millal oli «hingede päev»?

64. Kas on teateid surnutele «hingede päeva» toidu andmisest?

65. Kuhu viidi toit «hingede» jaoks?

66. Millist toitu viidi hingedele?

67. Milliseid surnute mälestamise päevi oli veel peale hingede päeva?

68. Kas meie päevadel pakuti hingedele toitu?

69. Millal kadus surnutele toidu pakkumise komme?

Uuemaid perekondlikke tähtpäevi.

70. Kui vanale inimesele peeti esmakordselt sünnipäev Teie piirkonnas? Millal see oli?

71. Millal hakati pühitsema kooli lõpetamist perekondlikus ringis? Millise kooli lõpetamist pühitseti (näit. alg-, kesk-, ülikooli, tehnikumi jne.)?

72. Kas on tuntud komme korraldada pidu uude majja või korterisse asumisel? Millal esines selline pidu esmakordselt Teie piirkonnas?

73. Kas on esinenud ametjuubelite tähistamist perekondlikus ringis (näit. kooliõpetajatel, külanõukogu töötajatel jt.)? Millal esines selline pidu esmakordselt Teie piirkonnas ja kellele seda peeti?

74. Kuidas tähistatakse töötajate pensionile siirdumist?

